

ALI NARAVO VARUJEMO ODGOVORNO?¹**DO WE PROTECT NATURE RESPONSIBLY?**

Robert TURK, Mirjam GALIČIČ, Mojca TOMAŽIČ

Strokovni članek

Prejeto/Received: 11.3.2011

Sprejeto/Accepted: 14.6.2011

Gljučne besede: varstvo narave, ohranjanje narave, (sonaravni) trajnostni (vzdržni) razvoj, biotska raznovrstnost, biodiverziteteta, Natura 2000, vpliv na okolje, okoljski problemi, prostorsko načrtovanje, turizem

Key words: nature protection, nature conservation, (close-to-nature) sustainable development, biotic diversity, biodiversity, Natura 2000, environmental impact, environmental problems, spatial planning, tourism

IZVLEČEK

Prispevek obravnava odgovornost deležnikov glede varovanja narave. Zajema dva primera nacionalnih in lokalnih načrtov in strategij z vidika aktivne podpore trajnostnemu razvoju in ohranjanju narave. Prvi primer je prostorsko načrtovanje na nivoju lokalne skupnosti – mestne občine Celje, drugi primer pa sta nacionalni in lokalni (piranski) strateški načrt turističnega razvoja. Upošteva državno zakonodajo in veljavne smernice Evropske unije za varovanje narave ter cilje CBD 2010 in 2012 se prispevek osredotoča na vprašanje našega zavedanja o pomembnosti ohranjanja narave in na to, koliko je neskladnosti znotraj glavnih odločevalskih organov in njihovih politik, ko gre za varovanje okolja in trajnostno rabo naravnih virov, ter kakšna sta odnos in poznavanje pomena varovanja narave v javnosti, pri čemer povzemamo rezultate evropskih raziskav javnega mnenja ter slovensko raziskavo. Slednje skušamo povezati z obravnavanimi primeroma. Ugotavljamo, da načela trajnostnega razvoja latentno obstajajo v »splošni zavesti« ljudi, da pa so taista načela zelo skromno zastopana v zavesti in dejanjih nosilcev odločitev na nacionalnem in lokalnem nivoju ter da sta zavest in odgovornost pri večini ljudi dokaj šibki, ko gre za prehod od besed k dejanjem.

ABSTRACT

The paper discusses the responsibility towards nature protection by stakeholders concerned. It embraces two cases of national and local plans and strategies from the aspect of an active support to sustainable development and nature conservation. The first case concerns spatial planning at the level of a local community, i.e. Celje Municipal Council, while the second case refers to the national and local (Piran) tourist development strategic plan. By taking into account the national legislation and current EU nature conservation guidelines as well as CBD 2010 and 2012 objectives, the present contribution focuses on the issue of our awareness regarding the significance of nature protection and the extent of discord within the major decision-making bodies and their policies as far as environmental protection and sustainable use of natural resources are concerned, as well as on what is the public's attitude towards nature conservation and knowledge of its significance, where the results of recent public opinion researches are summarized.

¹ Članek je bil v razširjeni obliki v angleškem jeziku objavljen leta 2010 v elektronskem zborniku mednarodne konference o družbeni odgovornosti in naravi (zbornik povzetkov prispevkov je na voljo v tiskani obliki, (IRDO 2010). To besedilo je skrček, ki ga objavljamo z dovoljenjem izdajatelja zbornika.

The latter have been tentatively correlated with the two cases under consideration. It has been concluded that the sustainable development principles latently indeed exist in people's consciousness, but that these same principles are very poorly represented in the consciousness and acts of decision-makers at the national and local levels, and that in the majority of people awareness and responsibility are fairly weak, when the transition from words to action is at stake.

1. UVOD

O modernem pojmu »družbena odgovornost« govorimo v različnih kontekstih, npr. v zvezi s človekovim zdravjem, ekonomsko in socialno varnostjo, »pravnostjo« (vprašanje t.i. pravne države), a tudi v zvezi z okoljem in odgovorno rabo naravnih virov. V zadnjih letih je sicer opaziti povečano zavedanje o pomenu ohranjanja narave, vendar pa pri investicijah (npr. graditev infrastrukture) tipično dajemo precej večjo težo našim »potrebam« kot ohranjanju narave. Z drugimi besedami: precej bolj kot narava (ohranjanje ustreznih življenjskih prostorov za rastline in živali) nas zanimajo (kratkoročni) človekovi interesi, ki jim pravimo *razvoj*. Kratkovidni smo; videti je, kot da nočemo razumeti, da je morda potrebna le še kapljica prek roba sedanjega izkoriščanja naravnih virov, pa bomo ekosistemske storitve, ki nam jih ponuja narava, ogrozili prek meja reverzibilnosti in s tem tudi naš lastni obstoj. Diamond (2008) našteva primere nekdanjih družb, ki so propadle ravno zaradi pretiranega izkoriščanja narave.

Kot večina sodobnih zahodnih držav je tudi Slovenija naklonjena ohranjanju narave. Zakon o ohranjanju narave je neogiben prvi pogoj, vendar pa zakon sam po sebi še ne more zagotavljati zadostne stopnje varstva narave. Gre za celotno družbo, njene vladne in nevladne organizacije, ter za vsakega posameznika: vsi skupaj smo tisti, ki »bi morali« poskrbeti, da se bo zakon udeležil tudi v resničnem življenju.

Skozi oči naravovarstva bomo opisali dva primera rabe naravnih virov: prostorsko načrtovanje na primeru ene od slovenskih mestnih občin in razvoj turizma v obalnem delu države. Zadržali se bomo še ob nekaterih odgovorih iz ankete, vezane na odnos ljudi do varstva narave in okolja v Sloveniji. Prek tega bomo pokazali razhajanje med strateškimi namerami oz. (moralnimi) načeli na eni ter prakso oz. (našimi) dejanji na drugi strani.

2. NAČELA TRAJNOSTNE RABE VIROV

Eden najpogosteje omenjenih izrazov v strateških dokumentih in programih je *trajnostni razvoj*. Vendar pa netrajnostni vzorci potrošnje in proizvodnje, kot je omenjeno že v Agendi 21 (Internet 1), povzročajo neprestano slabšanje stanja okolja. Cohen (2006) predstavlja pregled dosežkov *po Riu* ter kaže na diskrepance med mednarodno sprejetimi deklarativnimi usmeritvami in konkretnimi nacionalnimi okoljskimi politikami. Že leta 1983 je bilo prepoznano, da so okoljski problemi globalne narave in da je v skupnem interesu narodov sveta, da se vzpostavi politika trajnostnega razvoja. Cohen (2006) razvije tezo, da je slabšanje okolja v resnici

problem potrošnje in ne problem proizvodnje. V procese, če želimo, da bodo trajnostni, mora biti nenehno vgrajena povratna zanka, prek katere se vplivi človekovih aktivnosti na naravo stalno upoštevajo, kot naj se pri odločanju o naravi tudi stalno ravna po načelu previdnosti (Newman 2005).

Kastenhofer&Rammel (2005) ugotavljata, da je znanstvena srenja odpovedala kot vlečni konj procesa trajnostnega razvoja, kar je pripisati vsaj naslednjim vzrokom: neuspešnost pri sporočanju znanstvenih dosežkov, pomanjkanje kvalitativnih raziskav, nesposobnost klasičnih znanstvenih vzorcev za dojetje problema in pomanjkanje transdisciplinarnih pristopov. Njuna raziskava (pregledala sta delo vseh pomembnih nacionalnih raziskovalnih organizacij v Avstriji) je pokazala tudi to, da so sredstva za raziskave na področju trajnosti še bolj omejena kot pri drugih vrstah raziskav ter da so družbene strukture precej toge, zato bi »prehod« zahteval tudi pozorno vodene sistemske intervencije.

Martens (2006) piše, da je trajnostni razvoj medgeneracijski pojav: če želimo o trajnostnem razvoju povedati karkoli pomenljivega, moramo upoštevati najmanj časovni razpon dveh generacij, tj. čas od 25 do 50 let. Prav tako je pomembno vprašanje velikosti obravnavanih problemov (globalno, regionalno, lokalno) - kar je trajnostno na enem nivoju, ni nujno takšno na drugem. Dodajamo še, da mora vsak bolj skrbeti za *svoj*o trajnostnost, kakor pa računati na to, da bo nekdo drug (npr. odgovorni na nekem nivoju oblasti, sosedje, država ...) priskrbel oz. bi moral priskrbeti *dovolj* trajnosti za vse. Trajnost se dotika različnih področij: ima vsaj ekonomske, ekološke in družbeno-kulturne razsežnosti; pomenljivost trajnosti je ravno v medsebojnem odnosu in prepletanju naštetih. Trajnost dopušča mnogovrstne interpretacije, nobena izmed njih pa ni zares »objektivna«. Včasih se jo je lažje lotiti z nasprotne strani, tako da definiramo netrajnostni razvoj. Primere za to zlahka najdemo na področjih kmetijstva, energetike, prometa itd., pa tudi na področjih prostorskega načrtovanja in turizma, kot ponazarjata naša dva primera v nadaljevanju. V našo družbo so globoko vtisnjene »sistemske napake«, ki bi jih lahko rešili le prek globljih sprememb miselnosti. Martens (2006) meni, da si lahko trajnost predstavljamo kot ko-evolucijo, ko-produkcijo in ko-učenje, vedno spreminjajoči se, adaptivni sistem.

Eurostatovo poročilo o uresničevanju evropske strategije o trajnostnem razvoju (STR) iz leta 2009 (Sustainable development in the European Union 2009) je v pretežni meri zaskrbljujoče. Glede ohranjanja in upravljanja naravovarstveno pomembnih delov narave poročilo kaže, da sta v ugodnem stanju le indikator količine varovanih² območij (ki dosega 96 % vrednosti, ki se obravnava kot zadostna) ter kvaliteta rečne vode. Drugi (npr. število ptic, zaloge rib, spreminjanje rabe tal, itd.) so nezadostni ali neusklajeni s cilji STR. Primerjava po državah pokaže, da Slovenija ni med tistimi državami EU27, ki so po posameznih kazalcih v vrhu uspešnosti!

² Izraz »varovana območja« vključuje tudi območja Natura 2000, ki niso zavarovana na način predpisanih režimov ravnanja, kot je to npr. pri nacionalnih parkih ipd.

3. VAROVANJE NARAVE V SLOVENIJI IN V EU

Vsebina, načela in načini varovanja narave se spreminjajo in razvijajo vzporedno z družbo in našimi trenutnimi socialnimi, etičnimi, emocionalnimi, okoljskimi in ekonomskimi vrednotami. Slovenska pot vzpostavitve sistema varstva narave se je začela z zaščito rastlinske vrste in posebnega območja nacionalnega pomena, stoletje in pol kasneje pa je privedla do polnega koncepta ohranjanja narave, ki zaobsega pestrost življenjskih oblik in raznolike vzorce, ki jih oblikuje narava.

Zakonske osnove za omrežje Natura 2000, ki je paradni konj modernega evropskega naravovarstva, izhajajo iz Direktive o pticah (79/409/EGS) in Direktive o habitatih (92/43/EGS). Razglasitev območij Natura 2000 je tudi prvi konkretni odgovor EU glede obveznosti do Konvencije Združenih narodov o biotski pestrosti (Internet 2 in 3). Izpolnitev ciljev Konvencije in ciljev, zadanih na vrhu (o trajnostnem razvoju) v Johannesburgu (Internet 4), terja takojšnjo in konkretno akcijo v smislu ustrezne skrbi za območja Natura 2000.

Zaveza EU k varovanju biodiverzitete je bila jasno podana s pridružitvijo političnemu apelu Združenih narodov k zaustavitvi izgubljanja biotske pestrosti do leta 2010. Vendar cilj za leto 2010 ni bil dosežen – ne lokalno in ne globalno. Na nacionalnem nivoju npr. ni zaznati niti resne politične volje na področju dopolnitve območij Natura 2000 ali učinkovitega upravljanja z obstoječimi zavarovanimi območji, na globalnem nivoju pa smo se zadovoljili s predstavitvijo cilja na leto 2020. Prav tako ni verjetno, da bi bil dosežen cilj za leto 2012 – vzpostavitev reprezentativne mreže morskih zavarovanih območij. Na globalnem nivoju sicer potekajo nekatere aktivnosti, predvsem v zvezi z odprtimi vodami zunaj nacionalne jurisdikcije, vendar potekajo bistveno prepočasi, da bi se približali cilju 2012. Na lokalnem, tj. našem slovenskem, in tudi regionalnem (jadranskem) nivoju pa resnih aktivnosti ni.

Povzamemo lahko, da zakonodajna osnova brez dvoma obstaja in ni slaba; manjka pa odgovornejši odnos do implementacije zakonodajnih načel in resnost pri uresničevanju dobrih namenov.

3.1 KDO JE ODGOVOREN ZA VAROVANJE NARAVE?

Ko poskušamo odgovoriti na vprašanje o odgovornosti glede varovanja narave, pridemo do skorajda premočrtnega odgovora: *vs* mi smo odgovorni, da naravo varujemo in da jo naslednji generaciji predamo v dobri »formi«. Toda kdo je »mi«, kdo *ima v resnici možnost uporabljati* sredstva in načine za izvrševanje nacionalne in mednarodne zakonodaje, direktiv, konvencij itd.? Prav na tej točki pa navidezno premočrtni odgovor naleti na vso možno pestrost predpisov, zakonodajnih lis, finančnih in tehničnih omejitev, mandatov, oblasti, zasebnih in korporativnih interesov, različnih pogledov različnih deležnikov, (poljubnih) interpretacij, itd.

V splošnem lahko ugotovimo, da se breme odgovornosti do ohranjanja narave deli med dve glavni skupini. Na eni strani so vlade, ki morajo zagotavljati natančen zakonski in institucionalni okvir za naravovarstvo. Na drugi strani smo državljani in civilna družba s sporadičnimi konkretnimi naravovarstvenimi aktivnostmi. Interakcije med obema skupinama bi morale biti recipročne, od zgoraj-navzdol v smislu uveljavljanja in izvrševanja obstoječe zakonodaje in zagotavljanja prijaznega okolja za ohranjanje narave, ter od spodaj-navzgor v smislu civilne družbe kot promotorja novih aktivnosti in pozornega nadzornika vladne naravovarstvene politike in njenega izvrševanja. Medtem ko interakcija v smeri od spodaj-navzgor vsaj občasno deluje razmeroma dobro³, pa je pri tistih v smeri od zgoraj-navzdol opaziti dve poglavitni vrzeli. Prva se nanaša na implementacijo zakonodaje (počasnost pri uveljavljanju ukrepov za ohranjanje narave), druga pa je očitna nenaklonjenost varovanju narave s strani glavnih odločevalcev v Sloveniji. Ta nenaklonjenost se lepo kaže npr. skozi državni proračun: naravovarstvu je namenjenih 0,08 % letnega proračuna (ocenjeno na podlagi podatkov za leto 2009, (ZIPRS1011), ali pa skozi naravovarstveno neosveščenost naših politikov (neodvisno od politične opredelitve), vključno s poslanci – izvoljenimi predstavniki slovenskega zakonodajnega telesa (Internet 5).

Poleg tega, da naj bi vsi skupaj sledili že soglasno sprejetim načelom (strateškim izhodiščem) in predlaganim kompromisom, vidimo na poti naprej še dva pomembna kamna: s seznanjanjem s pomenom ohranjene narave se mora vsakdo srečevati od vsega začetka izobraževalnega procesa in vsakdo naj bi se – po svojih močeh in na ustreznem nivoju – vključeval kot deležnik v participatorne procese odločanja.

4. RABA NARAVNIH VIROV V PRAKSI: DVA SLOVENSKA PRIMERA

Analizirali bomo dva primera planskih dokumentov: občinski prostorski načrt in strategijo turizma. Poskušali bomo vzporediti deklarirana načela in dejansko stanje (v naravi).

4.1 NAČRTOVANJE V MESTIH: PROSTORSKI NAČRT MESTNE OBČINE CELJE

Mestna občina Celje je leta 1988 sprejela dolgoročni načrt za obdobje 1986 – 2000 (1988). Ta dokument je bil mišljen kot strateški akt, ki bi usmerjal prihodnje investicije in razvoj območja v skladu s predvidenimi dolgoročnimi cilji. Ti cilji so bili: ekonomska rast, uravnotežen družbeni razvoj (vključno s kulturo, vzgojo, socialno varnostjo...) in skrb za okolje. Slednja je temeljila na kontrolirani rasti mestnega središča in bližnjih naselij, na t.i. varstvu najboljših kmetijskih zemljišč, varstvu gozdov in voda, pa tudi varstvu kulturne in naravne dediščine. Občina se je kot nosilec načrta zavezala, da bo prostorski razvoj območja vodila skladno z dolgoročnim načrtom in da bo skrbela za participacijo vseh deležnikov.

³ Pojavljanje različnih lokalnih iniciativ, kot so v zadnjem času npr. Eko krog, Alpe Adria Green...

Dolgoročnemu prostorskemu načrtu je sledil srednjeročni načrt, ki se je nanašal na obdobje od 1986 do 1990 (Občina Celje 1986) in ki je ocenil učinke in rezultate dotedanje uresničitve dolgoročnega načrta. Pregled je pokazal, da so negativni učinki prevladali nad pozitivnimi. Med negativnimi oz. neustrezno doseženimi sta še posebej bodla v oči zaščita kmetijskih zemljišč prve kategorije ter varstvo naravne in kulturne dediščine. Medtem ko se je celjska občina razvijala (= gradila novo infrastrukturo ipd.), za naravo ni poskrbela na uravnotežen način oz. tako, kot je napisala v dolgoročnem načrtu. Tako na primer ni bila pred graditvijo napravljena analiza posebej vrednih delov narave, investitorji niso poskrbeli za pridobitev novih podatkov o naravnih vrednotah ter rastlinskih in živalskih vrstah, koncept varovanja krajine je bil upoštevan le delno. Gledano v celoti se je kvaliteta fizičnega prostora slabšala: območja ohranjene narave (in obdelovalnih zemljišč⁴) so se manjšala na račun povečanja površin, namenjenih industriji, infrastrukturi ipd. Občini Celje kot nosilcu načrta ni uspelo niti ohraniti stanja okolja takšnega, kot je bilo v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja, to je pred sprejemom dolgoročnega prostorskega načrta, čeprav je bil ključni cilj načrta *izboljšati* stanje okolja.

Med časom veljavnosti dolgoročnega načrta pa se je v Sloveniji tudi spreminjala prostorska zakonodaja, prišlo je do izjemnega povečanja števila občin. Bivša celjska občina se je razdelila v štiri nove občine, ki so obstoječi celjski prostorski načrt morale prevzeti z odlokom leta 2001 (Občina Celje 2001). Odlok je natančno določil le podrobne prostorske spremembe in dopolnitve k izvornemu načrtu (Občina Celje 1988), medtem ko so strateški cilji ostali enaki. Ne da se spregledati dejstva, da je odlok dopustil številne spremembe posameznih projektov (»pobud«): od 131 posamičnih projektovnih območij so se podrobnosti spremenile pri 102, torej se je skoraj 80 % vseh pobud spremenilo glede na njihovo originalno vsebino. Za mnoge izmed teh pobud so bili podrobni načrti spremenjeni več kot enkrat; v povprečju se je vsaka spremenila 2,6-krat. Z drugimi besedami je to tako, kot da imamo na koncu namesto originalno načrtovanih 131 kar 265 pobud. Večino od njih so predlagali zasebni investitorji. Ob dejstvu, da nimamo ustreznega informacijskega⁵ sistema, je vsem podrobnostim težko slediti ali jih celostno in kumulativno oceniti, prav tako tudi ne natančno vzporediti s strateškimi (razvojnimi) cilji.

Opisani primer Mestne občine Celje ni izjema, ampak gre za običajno prakso slovenskega prostorskega načrtovanja. Tu smo ga uporabili samo kot primer za ilustracijo stanja, ki kliče k predrugičenju prostorskega načrtovalskega sistema, če naj bi le-ta res upravljal fizični prostor odgovorno in ponujal ustrezno osnovo in nujne omejitve, ki bi zagotavljale trajnostni razvoj in dolgoročno varovanje narave.

⁴ Koontz (2006) poroča, da se v ZDA vsako leto za t.i. razvojne površine (stanovanjske površine, ceste, parkirišča...) nameni 500.000 hektarov rodovitnih obdelovalnih površin, s čimer se slabša tudi stanje biotske raznovrstnosti, stanje t.i. divjine ter kvaliteta voda. O konkretni številki v našem primeru ne moremo poročati, saj ni na voljo originalnih kartnih podatkov o natančnih lokacijah posameznih (investicijskih) projektov in njihovih številnih spremembah, postalo pa je že očitno, da se tudi v Sloveniji količina obdelovalnih površin v zadnjih letih ne prestopa manjša.

⁵ Ogromna količina materiala, vključno z dokumentacijo, ki smo jo pregledali, je na voljo le v papirnati obliki. Za izvedbo podrobne analize bi morali celotno dokumentacijo najprej prepisati v organizirano obliko.

Kot pravi Martens (2006): *kar je videti trajnostno na enem nivoju, je morda povsem nesprejemljivo na drugem*. Zaradi nenehnih »manjših« sprememb planskih aktov postajajo strateški cilji družbe plen kratkoročnih, ozko zasebnih interesov, pa naj gre za spremembe zaradi graditve individualnih stanovanjskih objektov, industrijskih con ali razvoja dejavnosti, na primer turizma.

4.2 RABA NARAVNIH VIROV: TURIZEM

Javnost dojema turizem v glavnem kot naravi (in človeku) prijazno in trajnostno dejavnost, v nasprotju z vsemi znanimi okoljsko problematičnimi dejavnostmi, kot so industrija, proizvodnja energije, transport in velikokrat tudi kmetijstvo. Vzroka za to splošno uveljavljeno mnenje sta vsaj dva: turizem na prvi pogled ne povzroča neposrednega onesnaževanja in obremenjevanja okolja in pa skoraj vsi smo od časa do časa turisti⁶.

Turizem in z njim povezane aktivnosti v veliki meri temeljijo na kulturni dediščini, vse bolj pa tudi na območjih ohranjene narave in t.i. naravnih lepotah. To je razvidno iz promocijskih materialov, ki ljudi prepričujejo, zakaj je nujno obiskati Slovenijo. Pri naravnih lepotah ne gre le za izjemne dele krajine, zrak in čisto vodo, pač pa tudi za raznolikost vrst in ekosistemov. Ravno slednje je ena najizrazitejših značilnosti in prednosti Slovenije. Zaradi odvisnosti turistične dejavnosti od naravnih virov bi pričakovali njihovo trajnostno in odgovorno rabo. V turistični praksi lahko opazimo določene »varčevalne« aktivnosti v zvezi z rabo najbolj prepoznavnih *naravnih virov* - pitne vode, energije ipd. V nasprotju s tem pa na prvi pogled ni moč zaslediti znakov, ki bi kazali na konkretne ukrepe v smeri trajnostne rabe elementov biotske raznovrstnosti ali celo v smeri konkretnih aktivnosti, namenjenih ohranjanju narave. Vključevanje le-teh smo zato preverili v dveh strateških dokumentih s področja turizma - v Razvojnem načrtu in usmeritvah slovenskega turizma za obdobje 2007-2011 (v nadaljevanju RNUST) ter v Strategiji turističnega razvoja v občini Piran za obdobje 2009 - 2013 (v nadaljevanju STROP).

V splošnih načelih RNUST (Internet 6) lahko preberemo, da pomeni turizem za našo državo pomembno poslovno priložnost in da lahko turizem postane eden vodilnih sektorjev slovenskega gospodarstva in odločilno pripomore k doseganju razvojnih ciljev, opredeljenih v slovenski Razvojni strategiji za obdobje 2007 - 2013. Tako ambiciozni razvojni cilji bi morali vsebovati tudi ambiciozen program ohranjanja tistih virov, ki so osnova za razvoj turizma. Tudi analiza poslovnega okolja turizma v Sloveniji, predstavljena v RNUST, postavlja ohranjeno naravo in zavarovana območja na sam vrh razlogov, ki botrujejo obisku Slovenije. V skladu z navedenim bi lahko pričakovali, da bodo ukrepi v smislu ohranjanja narave na splošno, predvsem pa v smislu mreže učinkovito upravljanih pomembnih, za ogled pripravljenih, delov narave, sestavljali viden del turističnih razvojnih načrtov.

⁶ Veliko bolje se počutimo, če smo prepričani, da smo del naravi prijazne dejavnosti, kot pa da bi priznali, da kot turisti pravzaprav podpiramo netrajnostni razvoj in da aktivno sodelujemo pri siromašenju naravnih virov.

V nasprotju s pričakovanji naravni viri v praksi niso spoznani kot temeljni kamni komparativne prednosti slovenskega turizma. Konkretnih aktivnosti ne zasledimo niti v osnovnih strateških ciljnih RNUST niti v posameznih ukrepih in aktivnostih. RNUST sicer opredeljuje trajnostni razvoj kot ključno paradigmo slovenskega turističnega razvoja, vendar pa je edini konkreten ukrep v poglavju »Politika trajnostnega in regionalnega razvoja« naveden kot »razvoj in spremljanje indikatorjev trajnostnega razvoja«. Istočasno pa avtorji dokumenta ugotavljajo, da je za razvoj turističnega gospodarstva ključnega pomena, »*da postanejo sistemske, institucionalne in instrumentalne podlage prostorskega razvoja in politike varstva okolja prijazne do turističnih naložb, turističnih dejavnosti in turistov kot nosilcev turistične potrošnje*. To še posebej velja za zavarovana območja, na katerih je treba zagotoviti uravnoteženost funkcije varovanja z razvojno funkcijo.« (Internet 6). RNUST torej pričakuje popolno (nekritično?) institucionalno podporo in prijazno okolje za razvoj turističnega gospodarstva, obenem pa se ne izkazuje kot odgovoren souporabnik taistega okolja.

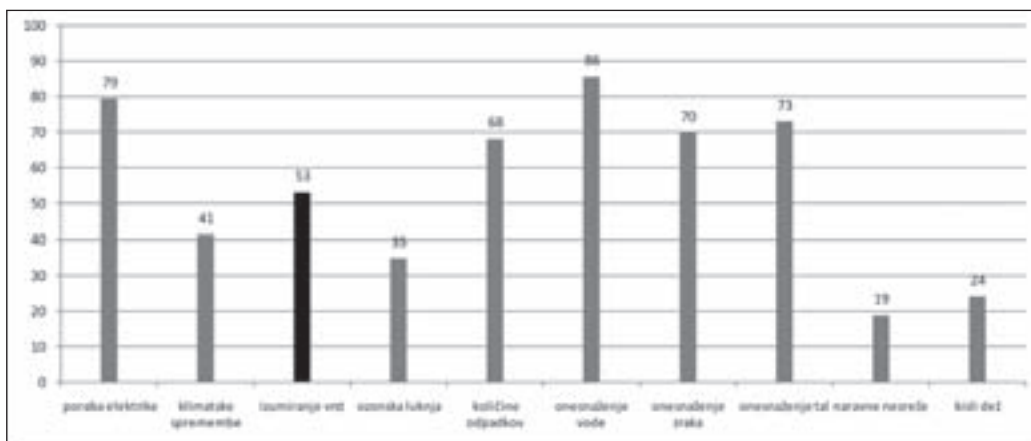
Analiza STROP je pokazala, da se ta bistveno ne razlikuje od nacionalne strategije in da v veliki meri povzema osnovne koncepte, ki jih prilagaja lokalnemu nivoju in konkretnemu okolju. Območje Pirana in Portoroža se lahko pohvali z dolgo tradicijo turističnega gospodarstva, katerega glavni produkt je bil in je v veliki meri še danes koncept »plaža - morje - sonce«. V zadnjih desetletjih je bila večina investicij v turističnem gospodarstvu namenjena povečanju prenočitvenih kapacitet in izboljšanju njihove kvalitete (Internet 7). STROP na prvi pogled daje občutek drugačne, bolj odgovorne vloge turističnega gospodarstva pri ohranjanju narave in naravnih virov. V uvodnem, splošnem delu dokument omenja aktivnejšo vlogo v zvezi s krajinskima parkoma Strunjan in Sečoveljske soline in predvidenim parkom v dolini Dragonje. Neposredno zaledje ocenjuje kot komparativno prednost, omenja nujnost valorizacije naravnih danosti ter opredeljuje parke kot primarne turistične produkte in območja intenzivnejših investicij. Navedenemu navkljub pa smo v dokumentu na konkretnem nivoju priča načrtovanju 24-odstotnega povečanja neposrednih »turističnih kapacitet«, ni pa zaznati investicij v ohranjanje narave. Načrtuje se povečanje turističnega pristanišča v Luciji in privezov za velika plovila, s čimer se dodatno ogroža portoroški ribolovni rezervat, medtem ko je zaledje obravnavano kot »prazen« prostor, ki bi lahko gostil »številne aktivnosti in posege«, ki so največkrat v popolnem nasprotju s cilji ohranjanja narave.

Analiza dokumentov RNUST in STROP na splošnem nivoju sicer zaznava določeno zavezanost turističnega gospodarstva trajnostni rabi virov in celo ohranjanju narave, vendar se ta zavezanost kasneje izkaže kot izključno deklarativna, brez konkretnih politik, aktivnosti, ukrepov in sredstev. Izkoriščanje naravnih potencialov pa lahko temelji le na ohranjanju in odgovorni rabi, v obratnem primeru gre za plenjenje in degradacijo, kar je v nasprotju s sprejetimi nacionalnimi strateškimi in zakonskimi dokumenti s področja ohranjanja narave in tudi v nasprotju s splošno percepcijo pomena ohranjene narave v slovenski javnosti.

5. DOJEMANJE POMENA SKRBI ZA NARAVO IN NATURE 2000 V SLOVENSKI JAVNOSTI

Vpogled v prepričanja o okolju, odnosu do narave in o Naturi 2000 v Sloveniji je do neke mere razviden iz rezultatov anketne študije Mateje Nose Marolt (2009). Med skoraj sto anketnimi vprašanji smo jih izbrali šest, ki se nam zdijo pomembna za ta sestavek.

Prvo anketno vprašanje. Anketiranci so z ocenami od 1 (nepomembno) do 5 (zelo pomembno) ocenili pomen naslednjih okoljskih problemov: poraba električne energije, klimatske spremembe, izumiranje vrst (gl. tretji stolpec od leve proti desni, močnejše črno obarvan, na sliki 1), ozonska luknja, (naraščajoča) količina odpadkov, onesnaženost vode, onesnaženost zraka, onesnaženost prsti oz. tal, naravne nesreče, kisli dež.

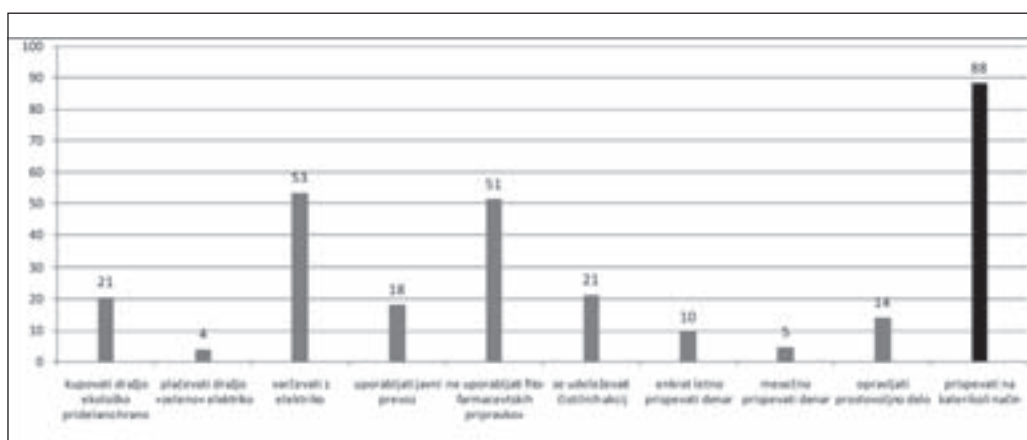

Slika 1: Zavedanje o pomembnosti okoljskih problemov. Vsak stolpec prikazuje delež anketirancev (v %), ki posamezen problem razumejo kot zelo pomemben.

Fig. 1: People's awareness of the significance of environmental problems, with each bar showing the share of questioned respondents (in %), who apprehend a separate problem as being highly significant.

Na grafu 5.1 so prikazani deleži anketirancev, ki posamezen problem ocenjujejo kot *zelo pomemben*. Dobra polovica vseh (53 %) meni, da je izumiranje vrst zelo pereč problem, vendar pa je pet drugih problemov, t.j. velika poraba električne energije, velike količine odpadkov, onesnaženosti vode, zraka in tal, dojetih kot bolj perečih. (Po rezultatih Eurobarometra iz leta 2007 43 % anketirancev iz EU meni, da je izgubljanje biodiverzitete zelo resen problem njihove države.) Morda bi pričakovali, da bo zavedanje o grožnji izumiranja vrst bolj enakovredno zavedanju grožnje onesnaženosti vode, zraka in prsti, po drugi strani pa ta razlika ravno odslkava naše slabo razumevanje povezave med dobrim ohranitvenim stanjem živalskih in rastlinskih vrst in človeka. Rezultati s slike 1 se ujemajo z rezultati (Special Eurobarometer 2008), kjer Slovenija zaseda zelo dobro 5. mesto med državami EU27, saj 81 % slovenskih anketirancev trdi, da je varovanje okolja za njih osebno zelo velikega pomena.

Drugo anketno vprašanje. Sodelujoči v anketi so z ocenami od 1 (sploh ne) do 5 (zelo) ocenili, kako močno bi bili pripravljeni prispevati k varovanju ogroženih živalskih in rastlinskih vrst na naslednje načine: kupovati dražjo ekološko pridelano hrano, plačevati dražjo »zeleno« električno, varčevati z električno energijo, uporabljati javni prevoz, ne uporabljati fitofarmaceutskih pripravkov, se udeleževati čistilnih akcij, enkrat letno prispevati denar, mesečno prispevati denar, opravljati prostovoljno delo, prispevati na katerikoli način (ne nujno kateri od naštetih). **Tretje anketno vprašanje.** Anketiranci so ocenili svojo pripravljenost, da bi neposredno prispevali k varovanju ogroženih živalskih in rastlinskih vrst na naslednje načine: sodelovati pri akciji obnove kala, sodelovati pri prenašanju žab čez ceste v času paritve, pokositi travnik po enkrat na sezono, prispevati del svojega zemljišča za restavracijo mokrišča.

Slika 2: Delež tistih, ki so *zelo* pripravljeni prispevati k varovanju ogroženih živalskih ali rastlinskih vrst *posredno*.
 Fig. 2: Share of those who are very prepared to contribute to the protection of endangered animal and plant species indirectly.

Slika 2 prikazuje našo pripravljenost za posredne prispevke k ohranjanju rastlin in živali, slika 3 pa kaže, koliko smo pripravljeni neposredno opravljati aktivnosti, ki terjajo vključitev posameznika v konkretno dejavnost na način, da vloži svoj čas (delo) ali pa svoje imetje (npr. del zemljišča) kot prispevek k ohranjanju narave. Na slikah 2 in 3 prikazujemo le deleže tistih anketirancev, ki so zelo pripravljeni uresničevati našete aktivnosti. Najprej lahko primerjamo nekatere rezultate na slikah 1 in 2. Spomnimo se, da slika 1 prikazuje zavedanje o pomenu okoljskih problemov, medtem ko slika 2 poskuša povezati razloge oz. načine človekovega delovanja (ki jih lahko razumemo tudi kot okoljske probleme) z varovanjem narave (ogroženih vrst). Gre torej za predpostavke, ki niso nujno razumljive same po sebi in pri katerih sta za vzročno-posledično povezavo potrebna tako znanje kot razmislek. S slike 1 lahko razberemo, da skoraj 80 % anketirancev verjame, da je velika poraba električne energije pomemben okoljski problem, vendar pa bi jih bilo le nekaj več kot 50 % pripravljenih zmanjšati svojo porabo elektrike, le 4 % pa bi jih bilo pripravljenih plačati več za t.i. »zeleno« električno (slika 2), če bi

to lahko naredili prostovoljno⁷ za namen ohranjanja ogroženih vrst. Čeprav se precej dobro zavedamo pomembnosti (resnosti) okoljskih problemov, pa le-te razmeroma šibko povezujejo s stanjem narave. To kaže, da je še premalo vedenja o tem, da je (dobro ohranjena) narava predpogoj za obstoj človeka. Nadalje je zanimiv zadnji stolpec na sliki 2 (črno): velika večina ljudi (skoraj 90 %) bi bila pripravljena storiti nekaj, s čimer bi prispevali k varovanju ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. (Za primerjavo: 67 % anketirancev na nivoju EU je v raziskavi (Flash Eurobarometer 2007) zatrdilo, da so osebno že prispevali⁸ k ohranjanju biodiverzitete.) Zdi se, da je ta visoki nivo lahko v nasprotju z mnogo nižjimi deleži pri konkretnih aktivnostih na slikah 2 in 3. Ugibamo lahko, ali ni morda javnost sicer v veliki meri seznanjena⁹, morda celo prestrašena, z resnostjo ogroženosti (okolja, narave, živalskih in rastlinskih vrst), vendar pa je zbegana glede tega, kaj bi bilo prav in najbolje narediti (to vprašanje je obravnavano tudi v Beck 2009). Slika 3 prikazuje, v kolikšni meri bi bili zelo pripravljeni neposredno prispevati (z delom, z donacijo) v obliki predlaganih konkretnih dejavnosti, ki so namenjene ohranjanju konkretnih vrst ali habitatov. Le povprečno 15 % anketirancev je zelo pripravljenih sodelovati v teh aktivnostih. Za primerjavo lahko navedemo, da so ti deleži za cca. dvakrat višji (torej okrog 30 %) za ločeni anketni vzorec sodelavcev ZRSVN. To kaže, da bi ustrezno znanje (izobraževanje in ozaveščanje) in volja lahko bistveno spremenila (povečala) pripravljenost javnosti, da konkretno prispeva k ohranjanju narave.

Zadnji vprašnji se nanašata na dojetje pojma Natura 2000. **Četrto anketno vprašanje.** Ali poznate izraz »Natura 2000«? Trije možni odgovori so bili: da in vem, kaj pomeni; da, a ne vem, kaj pomeni; ne. **Peto anketno vprašanje.** Kaj je vaša prva asociacija, ko slišite izraz »Natura 2000«? Možni odgovori so bili: investicija v prihodnost; usmeritve in priporočila; prepovedi in omejitve; nič od naštetega.

S slike 4 je razvidno, da je skoraj 3/4 anketirancev (74 %) že slišalo za Naturo 2000, več kot polovica od njih (41 %) tudi ve, kaj izraz pomeni, le nekaj več kot 1/4 (26 %) pa jih za Naturo 2000 pred to anketo še ni slišalo. Za EU (Flash Eurobarometer 2007) kaže, da 80 % anketirancev za Naturo 2000 še nikoli ni slišalo, le 6 % pa izraz pozna in tudi ve, kaj pomeni. Tudi iz evropskih raziskav javnega mnenja izhaja, da je Slovenija po poznavanju in razumevanju »Nature 2000« visoko v vrhu EU27, kar verjetno kaže tako na to, da je bila t.i. komunikacija Nature 2000 v letih 2004-2006 s strani MOP in ZRSVN dobro opravljena, kot tudi na to, da se rekordni delež Nature 2000 (35,5 % ozemlja) kaže tudi na terenu oz. v javnosti. Tudi velik delež tistih, ki Naturo 2000 razumejo kot nekaj pozitivnega (investicija v prihodnost – 43 % anketirancev, gl. sliko 5), je najbrž v Sloveniji izjemen¹⁰ glede na povprečje EU. Kako je torej

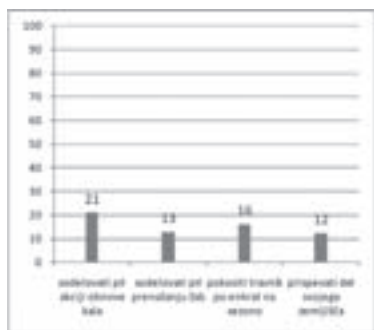
⁷ Pri tem bi bilo zanimivo anketirance vprašati, ali vedo, da neprostovoljno za porabljeno elektriko že prispevajo več ravno zaradi vzpodbujanja proizvodnje t.i. »zelene« elektrike, kot je npr. trenutno predvsem fotovoltaično pridobljena električna energija. Pri tem ne vemo, koliko od teh prispevkov se »vrača v naravo« in kako.

⁸ Dobesedno: »[...] that they have personally *already* made some efforts to protect biodiversity«.

⁹ Po anketi (Special Eurobarometer 2008) se 55 % prebivalcev EU čuti dobro seznanjenih z okoljskimi vprašanji; Slovenija je pri tem s 74 % na tretjem mestu!

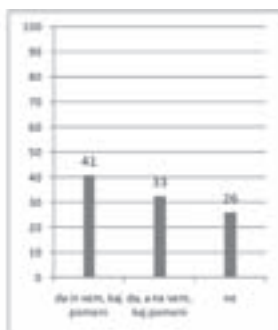
¹⁰ Četudi lahko domnevamo, da je verjetno Natura 2000 bolj poznana in dojeta kot nekaj pozitivnega med ljudmi z višjo formalno izobrazbo in med mlajšimi.

možno, da so izkušnje iz prakse tako drugačne? (Pri tem imamo v mislih tako tu obravnavana primera v 4. poglavju kot tudi naše vsakodnevne praktične izkušnje.)

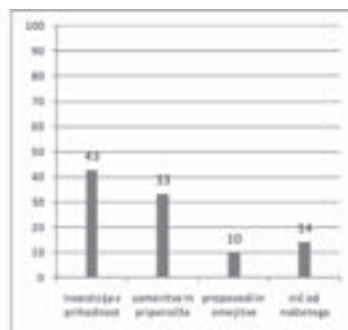
Slika 3: Delež tistih, ki so zelo pripravljeni prispevati k varovanju ogroženih živalskih ali rastlinskih vrst neposredno.

Fig. 3: Share of those who are very prepared to contribute to the protection of endangered animal and plant species indirectly.

Slika 4: Kako dobro poznamo Naturo 2000: poznam in vem, kaj pomeni; poznam izraz, a ne poznam pomena; ne poznam. (Vsota odstotkov vseh možnih odgovorov je 100 %, tj. vsi anketiranci, ki so odgovorili na vprašanje.)

Fig. 4: How well are we acquainted with Natura 2000: I am acquainted with it and know what it means; I know the idiom, but I don't know its meaning; I am not acquainted with it.

Slika 5: Kaj nam najprej pride na misel ob izrazu »Natura 2000«? Za možne odgovore gl. opise pod stolpci v grafu oz. zg. v besedilu. (Vsota odstotkov vseh štirih možnih odgovorov je 100 %, tj. vsi anketiranci, ki so dogovorili na vprašanje.)

Fig. 5: What is our first thought when hearing the idiom »Natura 2000«? For possible answers see descriptions under bars in the graph or in the text above. (Sum of percentages of all four possible answers is 100 %, i.e. all respondents that answered the question.)

Ankete javnega mnenja, opravljene z različnih strani in ob različnih časih, enotno potrjujejo visoko stopnjo naravovarstvene (okoljske) ozaveščenosti in lastnega prepričanja vanjo med Slovenci, kažejo pa tudi to, da smo boljši pri načelni opredelitvi kot pri konkretnih dejanjih. Čaka nas še veliko dela s področja izobraževanja in ozaveščanja o trajnostnem in odgovornem ravnanju do narave, a tudi družboslovnih in interdisciplinarnih raziskav o tem, kaj je pri tem v resnici sploh možno.

Vendar pa kljub relativno dobrim rezultatom »javnega mnenja« za Slovenijo, ki so opisani zgoraj, v naši družbi obstaja del javnosti, ki trdno verjame, da Natura 2000 predvsem omejuje in prepoveduje in da predvsem zaustavlja človekove aktivnosti, še posebej tiste, ki pomenijo razvoj. Oktobra 2009 je poslanec Državnega zbora RS vprašal ministra za okolje, zakaj se zdi, da so območja Natura 2000 nedotakljiva kar se tiče posegov v prostor oz. v naravo. Minister je obrazložil formalnosti, povezane z omrežjem Natura 2000. Pojasnil je tudi, da morajo resda biti posegi v naravo na območjih Natura 2000 predhodno presojani v skladu z ustreznim pravilnikom, da pa to nikakor ne pomeni njihove *a priori* zavrnitve¹¹. Sledila

¹¹ Analize ZRSVN kažejo, da so v letu 2010 od cca. 2500 mnenj v zvezi s presojo sprejemljivosti posegov v naravo (členi ZON 101.e, 104.a, 105.a) le 3 % dobili oceno bistvenega ali uničujočega vpliva na naravo, za 60 % predvidenih posegov smo ugotovili, da vpliva ne bo oz. bo nebitven, preostalih 37 % posegov pa je sprejemljivih ob izvedbi

je dolga diskusija, ki se je zavlekla v november 2009. Prepisi magnetogramov (Internet 5) kažejo na veliko (namerno?) nerazumevanje koncepta, praktičnih načel in prakse Nature 2000 s strani slovenskih poslancev ter očitno negativno interpretacijo *vpliva Nature 2000 na nadaljnji razvoj Slovenije*¹². Podoben negativen odnos do Nature 2000 je ponovno izbruhnil na seji parlamentarnega odbora za okolje in prostorsko načrtovanje januarja 2010 (Internet 8). Nikakor ne moremo spregledati ogromne razlike med slovenskim javnim mnenjem o Naturi 2000 (Nose Marolt 2009, Special Eurobarometer 2008) in odnosom do nje s strani naših izvoljenih političnih¹³ predstavnikov.

Vsekakor pa z zadnjim odstavkom zgoraj laže razumemo, zakaj se vsaj pretežno ali pa načeloma »pozitivni« strateški dokumenti (kot v primerih, opisanih v 4. poglavju) tako težko udejanjijo v praksi.

6. ZAKLJUČEK

S člankom smo želeli na posameznih primerih preveriti uresničevanje načel trajnostnega razvoja in ukrepov ohranjanja narave v realnem življenju oz. tam, kjer bi se to uresničevanje moralo izkazovati. Na osnovi obravnavanih primerov lahko ugotovimo, da *smo* (družba, vlada, prebivalci...) pravzaprav zelo zavezani načrtovanju naših dejavnosti in investicij na trajnosten in naravi prijazen način. To lahko preberemo v vseh nacionalnih strateških in planskih dokumentih. Tudi kot posamezniki imamo dokaj dobro¹⁴ mnenje o svoji naravovarstveni ozaveščenosti in obveščenosti. Težave se začnejo pri prehodu od splošnega h konkretnemu ali, kot radi rečemo, »od besed k dejanjem«. Hitro pozabimo na lepo zveneče besede in načela, naravo najraje varujemo »v največji možni meri«, skrbimo pa predvsem za svoje ožje (zasebne, lokalne) interese, ki se lahko pomembno razlikujejo od širših družbenih »trajnostnih« ciljev. To nedoslednost smo prikazali na dveh konkretnih primerih: dolgoročno prostorsko planiranje na nivoju občine in načrtovanje razvoja nacionalnega in lokalnega turističnega gospodarstva ter podali nekaj predlogov za izboljšanje. K našemu boljšemu razumevanju neskladij med naravi prijaznimi strateškimi opredelitvami in dejanji je še največ prispeval pregled parlamentarnih razprav na temo Nature 2000: tisti, ki v državi odločajo in razporejajo denar, si varovanja narave - drugače kot deklarativno - pravzaprav sploh ne želijo¹⁵.

omilitvenih ukrepov.

¹² Tu gre za veliko aroganco: namesto da bi govorili o negativnih vplivih »razvoja na naravo«, se pri nas razpravlja predvsem o negativnih vplivih »narave na razvoj«. Kot da je bil naš *razvoj* (poslovne cone, trgovinski centri, asfaltirane ceste skozi gozdove...) tu pred naravo! Žal je ta obrnjena logika postala običajna, po načelu, da če se nekaj dovolj dolgo ponavlja, pač postane »resnica«.

¹³ Zanimiva je teza, da je »pravo« znanje po definiciji nepolitično in da, obratno, očitno politično znanje ne more biti »pravo« znanje (Robbins 2010).

¹⁴ Boljše kot povprečje EU.

¹⁵ Robbins (2010) opredeli okoljske konflikte kot spopade glede interpretacij narave, v katerih ena skupina ne prevlada zato, ker bi imela boljše ali natančnejše predstave o procesih (npr. o eroziji prsti, globalnem segrevanju ipd.), ampak zato, ker ji uspe doseči in mobilizirati dovoljšnjo družbeno moč, da se ustvari konsenz glede »resnice«.

Tako je odgovor na vprašanje, zastavljeno v naslovu prispevka, pravzaprav preprost – ne, narave in naravnih virov ne varujemo odgovorno. Odgovorno bomo ravnali tedaj, ko bomo iz narave jemali le toliko¹⁶, kot zares potrebujemo. Odgovorno varovanje narave bi od vsakega posameznika zahtevalo podroben razmislek o tem, koliko troši, od razporejevalcev skupnih sredstev pa konkreten akcijski načrt, vlaganje v zavarovana območja in njihovo upravljanje, strateško presojo razvoja gospodarskih dejavnosti in poseganja v prostor, zahtevalo bi postavljanje meja krčenju kmetijskih zemljišč, degradaciji morskega ekosistema, zidavi stanovanjskih sosesk in trgovskih središč na zalogo in še čemu. Vprašanje za več kot milijon evrov je, kaj storiti, da bodo v to smer začeli razmišljati tudi odločevalci. Morda pa bodo sčasoma za odločevalce kandidirali in nato bili izvoljeni tudi posamezniki iz vrst več kot polovice anketirancev (prebivalcev?), ki jih okoljski problemi *močno skrbijo*, ki vedo, kaj je Natura 2000, in ki bi za ohranjanje narave *zelo* radi *nekaj* storili.

7. SUMMARY

During the last few years, the term *social responsibility* has been frequently used; different types of social responsibility are mentioned, e.g. within the framework of: human health, economic and social security, legislation (*the rule of law*), and also *environment*, including the responsible use of natural resources. For the field of nature conservation, we can also witness a growth of awareness of its importance during the last years, but when making investments (e.g. building infrastructure) humans tend to favour humans to nature, i.e. we only wish to take into account benefits for humans (the so called *development*), while neglecting nature (preserving the proper habitats for plants and animals, which is the aim of the NATURA 2000 network). Through the perspective of nature conservation, we are describing two cases of using the natural resources: the spatial planning in one of the Slovene municipalities (Celje), and tourism in the coastal part of the country. Further on, we will focus on some of the answers obtained through an opinion polling research related to the protection of nature and environment in Slovenia. In such a way we will try to illustrate an observation about the contradiction between *declaring* and *doing*, which we tried to expose by the article's title. The two cases will demonstrate that the society's principal declarations towards conservation of nature and environment (the majority of residents declare themselves as very much *pro* nature, as shown through the mentioned opinion poll) fail when confronted with other interests, in particular economic ones (profit).

From the first protection of a single plant species, followed by protecting some exceptional natural features and an area of national natural importance, we ended a century and a half later with the full statutory concept of conservation of biological and landscape diversity in

¹⁶ Vrednost okoljskega odtisa, tj. kazalec trajnostnega razvoja, ki spremlja povpraševanje človeka po naravi in ima vrednost 1, če produktivna površina države v enem letu lahko regenerira to, kar država v enem letu porabi, kaže, da bi v Sloveniji sedaj narava za obnovo naše enoletne porabe potrebovala 1,63 leta (ARSO 2010), kar je nekaj manj od evropskega povprečja, a vendarle veliko preveč.

Slovenia. The legal framework is therefore available; what is clearly missing is a more responsible attitude towards its implementation. While trying to answer the question of who is responsible for nature protection (“*We all are.*”) we are describing the obviously *unfriendly environment* for nature conservation within the main Slovene decision making bodies, which clearly shows up in budgetary terms: nature conservation holds 0.08 % of the total Slovene budget.

The overview of the Celje municipality spatial plan showed that its environmental objectives were not fulfilled, on the contrary: the situation in physical space has worsened in respect of nature (and agriculture, too), and a hard-to-follow number of the so called “changes” has been introduced into the plan during the last 20+ years; the majority of them driven by private investors.

The overview of the two tourism strategies, the national strategy of the development of tourism and its local counterpart for the Piran municipality, showed that although being aware that preserved nature is among the most important factors for the prosperity of Slovene tourism, the tourism sector first of all expects that every other stakeholder, in particular those acting in the field of environmental protection, acts “friendly” towards the tourism activities, which themselves show little or no inclination towards a true nature conservation.

Public opinions show that people in Slovenia are highly aware of the importance of nature protection (more than the European average) and they would very much like to do something to protect their healthy environment, in particular if the framework/infrastructure already exists (as in the case of waste separation) and if this does not cost much (directly or indirectly). It also seems that people do not correlate the humans’ well-being as directly with the well-being of plants and animals as they are, and that many people are not sure what to do to protect the nature although they would wish to do *something*. The term NATURA 2000 is much more commonly known and understood in Slovenia than it is in EU27, and amongst public, is not taken as a predominantly negative matter, as it is mainly considered by our politicians, independent of their political background. Our elected representatives still speak on *the negative effects of NATURA 2000 to the development* as if development was here before nature!

We can see that in principle, *we* (the society, the government, residents...) are very much inclined towards planning our activities and future investments in a sustainable, nature friendly way. But as it comes to concrete activities, it seems that we easily forget big ideas and prefer to take care only in very limited ways, on a short-term, and for close-by things, and predominantly for some narrow individual aims/interests, which may largely differ from the general society’s (sustainable development) objectives. In spite of our legal and strategic claims, our protection of nature is not truly responsible; it will be so when we are able to consume only as much as we need, allowing nature to reproduce its resources. This requires a strong commitment from every individual, as well as a very different political philosophy.

8. ZAHVALE

Radi bi se zahvalili sodelavki Mateji Nose Marolt, ki nam je omogočila vpogled v svoje obsežno gradivo za magistrsko delo, v katerem je analizirala odnos Slovencev do varstva okolja in varstva narave ter razumevanja omrežja Natura 2000, ter za uporabo njenih preliminarnih statističnih rezultatov. Zahvaljujemo se tudi Darji Zabukovec z Mestne Občine Celje, ki nam je omogočila vpogled v občinske prostorske načrte ter nam svetovala pri oblikovanju dela članka o prostorskemu načrtovanju. Članek je nastajal na osnovi strokovnih vsebin in nalog, s katerimi se srečujemo na Zavodu RS za varstvo narave, zato se zahvaljujemo tudi direktorju, dr. Dariju Krajčiču, ki nam je omogočil, da smo lahko izkušnje in delovna premišljevanja združili v to pisanje.

9. VIRI

1. Beck, U. (2009): Družba tveganja. Založba Krtina. Ljubljana. 365 str.
2. Council of Europe (2006): Review of the EU Sustainable Development Strategy. Bruselj
3. Cohen, M. J. (2006): Sustainable consumption in national context: an introduction to the special issue. *Sustainability: Science, Practice & Policy* 1(1): 22-28.
4. ten Brink, P. in sod., (2009): Further Developing Assumptions on Monetary Valuation of Biodiversity Cost of Policy Inaction. Final report. IEEP. London, Bruselj
5. Diamond, J. (2008): Propad civilizacij. Učila International. Tržič. 610 str.
6. Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. <http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=140#c160>
7. Direktiva Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic. <http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=140#c85>
8. European Commission (2009): Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu: BDP in več, Merjenje napredka v svetu, ki se spreminja. Bruselj.
9. European Commission (2009): Scoping study on cost-effectiveness of EU environmental policy. Final report. COWI A/S. Kongens Lyngby, Danska.
10. Flash Eurobarometer Series #219 (2007): Attitudes of Europeans towards the issue of biodiversity. The Gallup Organization.
11. Gellis Communications (2009): Scoping study for an EU wide communications campaign on biodiversity and nature. Final report to the EC. Bruselj
12. Internet 1: http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/res_agenda21_02.shtml
13. Internet 2: http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/intro/index_en.htm
14. Internet 3: <http://www.cbd.int/>
15. Internet 4: <http://www.earthsummit2002.org/>
16. Internet 5: <http://www.dz-rs.si/index.php?id=97&cs=1&st=m&sb=0&sd=1&o=10&showdoc=1&unid=>
17. Internet 6: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/turizem/
18. Internet 7: http://www.portoroz.si/filelib/news/strategija_integralni_dokument.pdf
19. Internet 8:
<http://www.dz-rs.si/index.php?id=96&cs=4&committee=9&unid=MDT|1CC1FC4AA7066783C12576B00032B7FB&showdoc=1>
20. Internet 9: http://en.wikipedia.org/wiki/Brundtland_Commission

21. Internet 10:
http://www.sachverstaendigenrat-wirtschaft.de/fileadmin/dateiablage/Expertisen/2010/ex10_en.pdf
22. Internet 11:
http://www.sachverstaendigenrat-wirtschaft.de/fileadmin/dateiablage/Expertisen/2010/ex10_en.pdf
23. IRDO (2010): Social responsibility: nature and humans. 5th international conference on social responsibility and current challenges 2010. Maribor
24. Kastenhofer, K., C. Rammel (2005): Obstacles to and potentials of the societal implementation of sustainable development: a comparative analysis of two case studies. *Sustainability: Science, Practice, & Policy* 1(2): 5-13.
25. Kettunen, M., P. ten Brink (2006): Value of biodiversity – Documenting EU examples where biodiversity loss has lead to the loss of ecosystem services. Final report for the European Commission. Institute for European Environmental Policy (IEEP). Bruselj
26. Kolar, U. (2009): Diskurz družbene odgovornosti. Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede. Ljubljana
27. Koontz, T. M. (2006): Colaboration for sustainability? A framework for analysing government impacts in collaborative-environment management. *Sustainability: Science, Practice, & Policy* 2(1): 15-24
28. Martens, P. (2006): Sustainability: science or fiction?. *Sustainability: Science, Practice, & Policy* 2(1): 36-41
29. Newman, L. (2005): Uncertainty, innovation, and dynamic sustainable development. *Sustainability: Science, Practice, & Policy* 1(2): 25-31
30. Nose Marolt, M. (2009): Statistično obdelani rezultati ankete o ekološki osveščenosti v Sloveniji. Neobjavljeno delovno gradivo avtorice za magistrsko delo.
31. Special Eurobarometer 295 (2008): Attitudes of Europeans towards the environment, The Gallup Organization.
32. Občina Celje (1986): Družbeni plan občine Celje za obdobje od leta 1986 do leta 1990. Ur.l. SRS 40/1986
33. Občina Celje (2001): Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega plana Občine Celje za obdobje od leta 1986 do leta 2000 in prostorskih sestavin srednjeročnega družbenega plana Občine Celje za obdobje od leta 1986 do leta 1990 za območje Mestne občine Celje – Celjski prostorski plan. Ur.l. RS 86/2001
34. Občina Celje (1988): Dolgoročni družbeni plan občine Celje za obdobje od leta 1986 do leta 2000. Ur.l. SRS 5/1988
35. Občina Celje (2010): Seznam prostorskih izvedbenih aktov v Mestni občini Celje. Uradni natis občine.
36. ARSO (2010): Poročilo o okolju v Sloveniji 2009. Ljubljana
<http://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/poro%C4%8Dila/poro%C4%8Dila%20o%20stanju%20okolja%20v%20Sloveniji/>
37. Republika Slovenija (2005): Strategija razvoja Slovenije 2006-2013. Umar. Ljubljana
38. Robbins, P. (2010): Political Ecology (A critical Introduction). Blackwell Publishing. Malden, USA. 242 str.
39. Samuelson, P. A., W. D. Nordhaus (1998): Economics. Irwin/McGraw-Hill. Boston. 573 str.
40. Slingenberg, A. in sod. (2009): Study on understanding the causes of biodiversity loss and the policy assessment framework. Final report. ECORYS.
41. Steiner, G. in sod. (2000): Analysis of the Fundamental Concepts of Resource Management. GUA. Vienna.
42. Sustainable development in the European Union (2009): 2009 monitoring report of the EU sustainable development strategy. Eurostat statistical books. Luxembourg.

43. TEEB Study (2009): The Economics of Ecosystems & Biodiversity for National and International Policy Makers. Summary: Responding to the Value of Nature
44. Zakon o izvrševanju proračuna RS za leti 2010 in 2011 (ZIPRS1011), Ur.l. RS 99/2009
45. Vintar Mally, K. (2009): Države v razvoju - med okoljevarstvom in razvojnimi težnjami, GeograFF 4, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.

Robert TURK
Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Piran
Trg Etbina Kristana 1
SI-6310 Izola, Slovenija
robert.turk@zrsvn.si

Mirjam GALIČIČ
Zavod RS za varstvo narave
Tobačna ulica 5
SI-1000 Ljubljana, Slovenija
mirjam.galicic@zrsvn.si

Mojca TOMAŽIČ
Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Celje
Opekarniška 2
SI-3000 Celje, Slovenija
mojca.tomazic@zrsvn.si